List 51. **NOVICE** Tečaj XXXV.

gospodarske, obrtniške in narodne

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 19. decembra 1877.

Obseg: Načrt deželne postave za vojvodino Kranjsko o ravnanji z junci za pleme. — Občni zbor družbe kmet. Kranjske 21. novembra t. l. (Konec.) — Nova postava o potrošnini (vžitninskem davku) od mesá zunaj takih krajev, pri katerih je izrečeno, da so za pobiranje tega davka zaprti. (Dalje.) — Koralnica (Corallorrhyza innata; Hall). — Božične misli. — O demoralizaciji (spačenosti) ljudstva. — O državnem gospodarstvu. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Načrt deželne postave *)

za vojvodino Kranjsko o ravnanji z junci za pleme.

§. 1. Skrb, da se dobí potrebno število za pleme pripravnih bikov, in pa nadzorstvo o tem, da se rabijo po propisih te postave, je dolžnost županstva za okrožje občine.

§. 2. Za 100 za pleme ugodnih krav in telic potrebuje se najmanj en junec.

§. 3. Kje naj stojijo plemenski junci, ki jih je po §. 2. treba, to naj se vsled potrebščine določi po razmerah krajev.

§. 4. Občine, katere nimajo sto za pleme ugodnih krav in telic (§. 2) se smejo za skupno držanje plemenskih juncev združiti z drugimi.

§. 5. Junca v namen reje in za plačano spuščanje sme v občini vsakdo imeti proti temu, da izpolnuje propise te postave.

§. 6. Če si v kateri občini po §. 2. potrebnih plemenskih bikov ne držijo živinorejci skupaj, ali če ga nima kak posamesen gospodar na svoj lastni račun, ali če se o primerljeji §. 4. občina noče združiti z drugo občino, potem nastane dolžnost županstva, predpisano število plemenskih bikov na skupne stroške in na skupni račun vseh živinorejcev občine kupiti, vzdržavati in rabiti.

Ti skupni stroški nakupa in vzdržavanja se razdelijo po razmeri števila za pleme ugodnih krav in telic na živinorejce, ki nimajo lastnih plemenskih bikov.

Medsebne pravne dolžnosti za držanje juncev ne prestanejo po tej postavi.

§. 7. Junce za pleme in plačano spuščanje smejo imeti le taki, ki so znani umni in zanesljivi živinorejci, imajo prostoren in zdrav hlev, pa tudi dosti zdrave krme.

§. 8. Le tak junec se sme na tujo živino za denar spuščati, ki je močne in pravilne telesne postave, zdrav, vsaj poldrugo leto star, govejemu rodu tistega kraja primeren, in za pleme pripraven spoznan bil.

§. 9. Le k večemu dvakrat na dan se sme junec spustiti po plemenu. Razvada, da junec koj po skoku še drugokrat skoči, je prepovedana; za prestop tega propisa plača lastnik junca do 5 gold. globe.

§. 10. V izvršitev teh propisov se županu pridá krajna komisija z najmanj 3 možmí.

§. 11. To krajno komisijo izvoli občinski zastop; vsi njeni udje morajo izvedeni možje biti. Ali za svoje opravilstvo dobivajo kaj plače in koliko, to odloči občinski zastop.

§. 12. Župan in krajna komisija določujejo bolj na drobno, kar velevajo §§. 1., 2., 3., 6. in 7., še posebno pa, kam ima občinski junec (po §. 3) priti.

§. 13. O sposobnosti junca za pleme določuje župan s privzeto krajno komisijo. Če je junec za pleme pripraven spoznan, izroči župan lastniku njegovemu dovolilni list (licenco), da sme junca za denar spuščati, in okliče to dovolitev v občini po navadni poti.

§. 14. Licence veljajo le za eno leto, zato se morajo plemenski junci po preteku vsakega leta na novo preiskavati in na novo dovolilni listi dajati, če se morebiti ni kaj primerilo, da se mora junec med letom preiskavi podvreči.

§. 15. Kdor junca brez predpisane preiskave in licence za plačilo spušča, zapade globi do 10 gold.

§. 16. Globe (denarne kazni) se imajo po propisu občinske postave izvrševati in kot premije za zboljšanje govedoreje po določilu občinskega zastopa obračati.

*) Posnet z nekaterimi spremembami po deželni postavi za Predarlsko od leta 1869.

Občni zbor družbe kmetijske Kranjske

21. novembra t. l.

(Konec.)

Odbornik Schollmayr po skušnjah na družbenem vrtu poroča o novi fažolici „Soja fažolica“ imenovani in razdelí nekoliko tega semena, ki ima debelost leče. Ker je v 47. listu „Novic“ gosp. Schollmayr na drobno popisal skušnje s Soja-fažolico, napotujemo bralce na oni list „Novic“. Potem je g. Schollmayr poročal o Ossenkopovem načinu drevesa, grmovje in druge rastline po mladikah izrejevati, kateremu pa se ne more ona hvala dati, kakor je trdil Ossenkop.

Dr. Bleiweis je razložil potrebo, da se za pleme rabijo samo taki junci, ki so po komisijski preiskavi dobili dovoljenje (licenco) za spuščanje. Povdarjal je v daljem govoru, da med našo domačo govejo živino imamo dobrega blagá, da pa to se mora izbirati in po načelu umne živinoreje pri plemenenji ravnati, ki

veleva: „najboljo živino pari z najboljo, in enako z enako.“ Če veljá pri konjereji postava, da za plačo se smejo spuščati le taki žebci, ki so za dobre plemenjake pripoznani in licencirani, kako da se pri reji goveje živine v nemar pušča ta postava? Kazal je dalje, da v Švajci, katera sloví po širocem svetu zarad izvrstne goveje živine, v Nemčiji, v Predarelskem (Vorarlbergu) veljajo take postave in da tudi na Štajarskem je deželni zbor že leta 1868. ukrenil postavo za povzdigo govedoreje, al ker je ta postava segala predaleč, žalibog še dandanes stojí le na papirji. Po naročilu lanskega občnega zbora je odbor dobil iz imenovanih dežel ondi veljavne postave, pa za najbolj praktično in lahko izvršljivo je spoznal Predarelsko. Jaz sem jo natanko prevdaril in nekoliko predrugačeno izročil centralnemu odboru, ki je mojemu načrtu pritrdil, ki je danes predložen občnemu zboru s predlogom: naj sl. zbor odobrí ta načrt in ga deželnemu zboru predloží, da po ustavni poti zadobí postavno veljavo.

Zbor je enoglasno potrdil načrt, ki stojí na prvem mestu današnjih „Novic“.

Dr. Poklukar razklada potem potrebo, da dobimo še drugo postavo, namreč postavo za razdelitev sopašnikov in uravnavo tako imenovanih menjalnih zemljišč. On popisuje zgodovino te stvarí, ki jo je po predlogu dr. Tomanovem začel razpravljati deželni zbor že leta 1866. in za katero se je zanimala tudi kmetijska družba, ker razdelitev sopašnikov med posamezne lastnike bila bi velika pripomoč kmetijstvu za pridelovanje živinske klaje ali drugo koristno porabo zemljišč, ki celó malo dobička donašajo kot sopašniki. Po številkah je dokazal, da ima Kranjska dežela 320.277 oralov sopašnikov. Ako bi se ti spremenili v travnike posameznih gospodarjev, dobila bi dežela gotovo več kot pol milijona novih dohodkov. Naposled je stavil predlog, naj občni zbor dá nálog centralnemu odboru, da se obrne do sl. deželnega odbora s prošnjo, naj na vso moč skuša, da se po ustavni poti brž ko brž deželi pridobí postava za razdelitev sopašnikov in uravnavo menjalnih zemljišč.

Gosp. Dekleva potrjuje potrebo take postave iz skušinj na Notranjskem in željo izreka, da bi deželnemu zboru kmalu obveljalo, pridobiti deželi to postavo.

Gosp. Schollmayr se sklada s potrebo navedene postave, pa misli, da še pred njo morala bi v življenje stopiti postava za zložbo zemljišč, katere oddelek bila bi potem postava za razdelitev sopašnikov.

Dr. Bleiweis kaže, da bi morali zopet silno dolgo čakati živo potrebne razdelitve sopašnikov, ako bi čakali postave za zložbo zemljišč. Jaz si ne prilastujem — pravi — imena preroka, al gledé na cele goré zadržkov, ki jih bo imela zložba zemljišč, smem reči, da nobeden nas, ki smo danes v tej dvorani, ne bode doživel dovršene zložbe zemljišč. Razdelitev sopašnikov pa ni taka težavna stvar.

Vitez dr. Kaltenegger misli, da navedena postava ne imela bi obsegati vseh sopašnikov, ampak le take, ki se dadó predelati v polje itd.

Dr. Poklukar pritrjuje mnenju deželnega glavarja, rekši, da za to je že skrbljeno v načrtu postave, iz katere so izvzeti tudi vsi planinski travniki.

Pri glasovanji zbor soglasno sprejme predlog dr. J. Poklukarja. —

Po sklenjenih teh obravnavah je gospod predsednik naznanil, da po pregledanih volilnih listih so za odbornike v centralni odbor izvoljeni gospodje: Andrej Brus, Peter Lasnik, dr. Poklukar, Jan. Salzer, Josip Seunig, Franc Souvan in Franc Witschel.

Po predlogu centralnega odbora so bili za častne ude družbe kmetijske izvoljeni te-le gospodje: baron Julij Schröckinger, sekcijski načelnik v c. kr. ministerstvu kmetijstva, Karol Peyrer in vitez dr. Lorenz, oba c. k. svetnika v ministerstvu kmetijstva in pa vitez dr. Gutmansthal-Benvenuti, grajščak na Dolenskem, — za dopisovalnega uda je bil izvoljen gosp. Gust. Vichodil, tajnik Hrv.-slav. družbe kmetijske.

Nova postava

o potrošnini (vžitninskem davku) od mesá zunaj takih krajev, pri katerih je izrečeno, da so za pobiranje tega davka zaprti.

I. Pod davek spadajoča djanja.

(Dalje.)

3. Izjemki od davka.

§. 3. Od klanja, o katerem se govorí v §. 1., odstavku 1, da je davku podvrženo, izimlje se ter ni podvrženo davku:

1. Klanje živine, po ukazu cesarske goospóske ali na podlogi postave v ta namen, da se živinska kuga ubrani in zatare.

2. Klanje prešičev (svinj), kedar kdo drug, ki v §. 1., številu 1, čr. a) ni imenovan, prašiča zakolje, ter samo surovi špeh vračilno oddá (prodá).

3. Klanje živali, kedar drugi v §. 1., številu 1, čr. a) ne imenovani ljudje za kako vkupno gostovanje, na pr. svatovščino, katero žival zakoljejo.

4. Klanje gori imenovanih živali, kedar jih zakoljejo taki, ki ne sekajo mesa na drobno, niti drugega mesa na drobno ne prodajajo, gledé zaklanih živali, ki jih celoma prodado takó, da ne manjka nikacega davku podvrženega dela.

Ali za prodajanje in jemanje mesá, izvirajočega od takega klanja, katero je omenjeno v zgornjih odstavkih 1 in 4, veljajo vendar dotična določila pričujoče postave (§. 1, odstavek 2 in 3).

O dolžnosti, plačevati davek, izrečeni v §. 1., odstavku 2., izjemlje se jemanje mesá v naslednjih slučajih, namreč:

5. Tako jemanje mesa, kedar kdo tistih, kateri, kakor na pr. krčmarji in gostilničarji, meso ljudem kuhajo (pripravljeno meso dajó), a drugega mesa ne prodajajo, jemlje meso pri obrtniku zastran potrošnine od mesa pogojenem, ako dotična prodajavčeva pogoditev veljá za tisti kraj, v katerem se kuhano meso ljudém prodaje.

6. Jemanje mesa, kedar kdo v §. 3 pod številom 4 omenjenih prodajalcev klavne drobnice za svojo domačo potrebo kaj mesa od koga vzame.

7. Jemanje mesa, od katerega je davek že plačan v kakem za potrošninsko pobiro zaprtem kraji (mestu).

8. Od dolžnosti, plačati davek od prodajanega mesa, izrečene v §. 1., številu 3, izjemljejo se tisti slučaji, kjer hišni oče, gospodar itd. mesa daje domačim ljudem, poslom itd. v pristoječo jim hrano.

Dalje se izjemljejo od davka v §. 1., odstavkih 1, 2 in 3 izrečenega:

9. Živinsko klanje in jemanje mesa, potem na debelo, to je v množinah od 25 kilogramov najmanj pri vsakem posameznem blagu storjena prodaja posušenega, nasoljenega, v razsol djanega mesa, špeha, konservnega mesa, salam ali drugih mesenih klobas, kedar

a) kaj takega storí, kdor samo na debelo prodaja ali poleg prodaje na debelo tudi na drobno prodaja okajeno, nasoljeno, v razsol djano meso,

salame ali druge mesene klobase, drugega mesa pa ne prodaje in če takrat, — kedar je z malo kupčijo združena tudi prodaja takega blaga na debelo, — vrh tega

b) množine imenovanega blaga, namenjene za malo kupčijo ali za prodajavčevo domačo potrebo, hranijo v posebnih prostorijah, ki so popolnoma odločene od zalog za veliko kupčijo namenjenih, in če je od njih plačan davek, predno se prodadó, oziroma, predno se prenesó v prodajavnico na drobno in predno se uporabijo za domačo potrebo (§. 1., št. 4).

4. Osebe, ki so dolžne davek plačati.

Dolžnost davek plačevati imajo:

1. V slučajih, o katerih se govorí v §. 1 pod številom 1, tisti, ki žival zakoljejo.

2. V slučajih, omenjenih v §. 1 pod številom 2, tisti, ki meso od koga vzamejo.

3. V slučajih, omenjenih v §. 1 pod številom 3, prodajavci mesa.

4. V slučajih, omenjenih v §. 1 pod štev. 4, tisti, kateri okajeno ali ovojeno, nasoljeno ali v razsol djano meso, špeh, konservno meso, salame ali druge mesene klobase na drobno (na malo) prodajejo.

5. Predmet in izmera potrošnine od mesa.

Predmet in izmero davka kaže sledeča tarifa:

Imé rečí, za katere se davek plačuje	V 1. razredu		V 2. razredu		V 3. razredu	
	gld.	kr.	gld.	kr.	gld.	kr.
Za vola, bika, kravo, tele čez eno leto	5	4	3	78	2	52
Za tele do enega leta . .	—	84	—	63	—	42
Za ovco, ovna, kozo, kozla, skopca ali koštruna . .	—	32	—	25	—	17
Za janjca do 24 kilogramov, kozlička, prasička odojka	—	21	—	17	—	11
Za prasička od 5 do 19½ kilogramov	—	63	—	42	—	32
Za prešiča (svinjo) čez 19½ kilogramov brez razločka	1	26	—	95	—	63
Za frišno meso, to je, zunaj krvi in droba za vse še ne pripravljene, za človeka užitna dela pobite ali zaklane živali, potem za okajeno, nasoljeno ali v razsol (solomurjo) djano meso takih živali, zlasti tudi slanina ali okajeni špeh, potem konservno meso, salame in druge mesene klobase — za 100 kilogramov	1	87	1	50	—	94

Opomba. Za živali, od katerih so odvzeti samo posamezni deli (glava, noge), opravlja se davek po številu živali.

Za teleta, ki še niso prestopila enega leta, štejejo se tista, ki imajo še vse mlečnike (prve zobe).

Pri določanji teže mesá se ne odbija tisti za človeka neužitni deli, ki so v zvezi z mesom, kakor na pr. kosti.

V 1. tarifni razred gredó vsi kraji, ki štejejo čez 20.000 duš;

v 2. tarifni razred vsi kraji, imajoči ljudstva od 10.000 do 20.000 duš.

v 3. tarifni razred vsi drugi kraji.

Na to stran se šteje tisto ljudstvo, ki se je pri poslednjem popisu našlo, da je pričujoče (domači in tujci).

Občine po kmetih (na deželi) sestavljene iz več posameznih krajev, od katerih nima nobeben do 10.000 duš, spadajo v 3. tarifni razred, ako bi ljudstvo vseh skup tudi 10.000 duš doseglo ali preseglo.

Naravoznanske stvari.

Koralnica (Corallorrhyza innata; Hall).

Ni mi znano, je li že kdo na Kranjskem zasledil to zgoraj imenovano rastlino ali ne. Jaz vem samo toliko, da je Fleischmann ne imenuje v svoji „Flori“, v kateri našteva rastline Kranjske dežele. Dobil sem jo jaz že pred petimi leti v Suhi nad Predvorom, konec listnika ob stezici, predno se k Mačevski koči pride. A gotovo ondi še na drugih mestih raste. Ta brhka rastlina spada v družbo „kukovic“. Njena rumeno-belkasta korenina je podobna koralniku, od tod tudi njeno imé „korallion“ in ῥίζα korenina. Zeleno belkasto steblice zraste pedanj visoko, je nožnato in brezlistno, na katerem so mali rumeni cvetki v podobi rahlo-redkega grozdička. Medeni listek je belo- in temno-rdeče pikast. Cvetè meseca junija in julija.

Robič.

Podučno-zabavne stvari.

Božične misli.

Božič, Božič buta
Na oboja vrata,
Nosi venec zlata,
Da pozlati vrata
In obá podboja.
(Srbska národna pesem.)

Božič! oj sladki glas, poln poezije starosti in mladosti, siromaku in bogatinu! Ni ga praznika v letu, kateri bi imel veči upliv na družinsko življenje, nego so božični prazniki. Vélika noč in binkošti sta praznika, katera se vsled ugodnega letnega časa praznujeta bolj izvan družinskega kroga, božični praznik pa je družinski praznik v pravem pomenu besede. Dih poezije počíva nad Božičem in veselo prominja celó že zadnje tedne pred praznikom. Vse je delavno, vse se trudi, sebi in drugim napraviti veselje!

Za Boga! da je res tudi veliko estetike v tem, da božične praznike pobeli sneg. Lučice na božičnem drevesci se bolj veseló bliščé, ako se odsvitajo v malih prizmah belih snežink, ako na milijone drobnih briljantov napravlja svetlo se bliščečo odejo. Sneg je prav tako karakteristikon božičnih praznikov, kakor so cvetlice o binkoštih, in kakor se govorí o binkoštnih cvetlicah, govori se tudi o snegu božičnem.

O božiču radi vidimo sneg, priljubljen gost nam je; on pristojí umeteljniški olepšavi narave, kmetiču našemu pa je vrhu tega še prerok pravilne spomladi, kajti, če ni snega o božiču, bati se ga je o véliki noči po starodavnem našem pregovoru: „o božiču zeleno — o véliki noči sneženo.“ Po novem letu pa začenjamo že šteti dneve, kako dolgo ima še ležati, dokler ga ne staja bližajoče se vesele spomladi gorki dih.

A kakor smo v početku dejali, da se veselí božičnega časa siromak in bogatin, vendar bi se mnogo solz ubožcem ne otrlo, da nekatera blaga srca istih, kojim je Bog dal obilo časnega premoženja, ne bi ta čas postala še milejša nego sicer. V tem, ko se praznujejo

po mnogih osvetljenih hišah veselice, ko mamice naše pekó medene potice, ko se radujejo premožnikov otroci bogatih darílі božičnega deteta, morala bi deca ubožca gladno in slabo oblečena pogrešati najpotrebnejše hrane. Temu v okom se prihaja po več krajih, in glavno mesto Kranjske, bela Ljubljana, tebi se spodobi venec prvenstva v takovem človekoljubnem delovanji. Pomagati ubogemu sobratu, to tudi je poezija in solze hvaležnosti se lesketajo lepše od demantov.

Božič! veselimo se ga iz globočine srca še posebno letos vsi Slovani, kajti On, v čegar mogočni roci ležé usode narodov, je podelil našim južnim bratom za ta čas darílo neprecenljive vrednosti: zmago nad turškim barbarstvom. Kakor so hrepeneče stari očaki pričakovali rojstva spasitelja Mesije, tako so zatirani bratje naši tožni se ozirali po rešitelju, in prišel je rešitelj, napočil dan rešitve, častne in vesele! Veseli se vsako pošteno slovensko srcé!

Božič! kakor mili glas zvonov na sveti večer, doniš ti v duši starčkov, kedar vidijo okrog sebe radovati se nadejepolno mladost pri „jaslicah“, veselečo se lučic, pozlačenih orehov in ob stropu zibajočih se golobcev! Kaj ne, veselil si se nekdaj tudi ti — vse je minulo! — sic transit gaudium mundi! Al ne bodi otožen — saj živiš v svojih unucih in ž njimi bodi vesel tudi ti, kakor vsi prijatelji „Novic“, katerim iz srca želimo veselih božičnih praznikov!

O demoralizaciji (spačenosti) ljudstva.

Ljudstvo je jedro národa, zato je njegova odgoja in oskrbljevanje velike važnosti v državi. Po demoralizaciji (spačenosti) so propadle že rodbine, države in národi.

V sedanjem času se mnogo govorí o spačenosti naroda. V mestih so razne okolnosti, katere uplivajo na življenje prebivalstva. Mnogo se očita moderni odgoji, in sicer ne brez vzroka. Krivda se pogostem pripisuje šoli, čeravno se šole povsodi popravljajo. Imamo dobrih šol, a mladež je vendar neodgojena, razbrzdana. Odkodi izvira to? Naj se mi dovoli tù prosto napisati nekatere besede v obziru na zunanje ljudske šole. Dobodo se dobre šole, izvrstni učitelji, vendar je mladež neodgojena, in jaz rečem, da bode tako dolgo neodgojena ostala, dokler bodo obstajale še dalje nekatere okolnosti. Mnogo okolnosti je, katere delajo národ tako sloboden, da v svoji svobodi ne pozná niti postave, niti oblasti, in pijan take slobode strmoglavi v nevarnost.

V dokaz navajam nekatere take prigodke in okolnosti.

Najprej opominjam, da je naša mladina med letom več na paši in pri poljskem delu, kakor v šoli. Tam se shaja z odraslimi, največ razuzdanimi dečaki in dekleti, pri katerih se od spomladi do novega leta več slabega naučí, kakor v šoli dobrega od novega leta do spomladi. Znano je, da si otrok bolje zapominja nepoštene govorice in surove šale, kakor resni šolski poduk, naj ga učitelj še tako lepo in zanimivo razlaga. To se vidi iz otroškega vedenja, ker ne redko presezajo svojih mojstrov v pogovorih, kateri prestopajo vse meje poštenosti.

Druga okolnost je nevednost in neskrbnost starišev za odgojo otrók. Nevednost je tù in tam odpustljiva in neskrbnosti se mora gledati skozi prste, ker se malo briga za ono, o čemer se malo vé, in sedanji viharni in materijelni čas ne dopušča ravno tudi najpridnejšim starišem, da bi vse uredili tako, kakor nalagajo postave odgoje. To se v vélikem vidi po vaséh, kjer se je vdomačilo siromaštvo in boj za življenje vse drugo prevladuje. Kdor bi pomogel siromaštvu, pomogel bi vsej stvari.

Nadalje mnogo pripomaguje k demoralizaciji ljudstva nesrečna delitba premoženja, katera se pri nas vrši še za življenje starega gospodarja in gospodinje, katera sta ga pridobila z velicim trudom in potnim čelom. Odkar se je začelo med ljudstvom deliti očino premoženje, od istega časa vlada med njim sovraštvo in nesloga. Pod gospodarstvom prejšnjega lastnika, navadno izkušenega starega moža in uzorno dobrega kristijana, morala je vsa hišna družina njemu biti pokorna in brez njegovega vedenja in dovoljenja ni smel iti nikdo od hiše. Starina je ukazoval delo, poleg tega pa je vzdržaval v hiši pobožnost, pošiljajoč družino v cerkev k maši, k izpovedi, a sam je bil v vsem najlepši uzor. Pripoveduje se, da se nekdaj ni prej zajutrekovalo, dokler okolu mize zbrana družina ni jednoglasno odmolila. Kam je prešla ta lepa krščanska navada? Pri naših kmetih se že zeló zgublja, a namestu nje zavladale so mnoge neprilike. „To je duh časa“ — utegne reči kak modrijan, Tudi mi pravimo, da je „duh časa“, a to ni dobri, temveč zli duh. Sedaj ima jedna hiša po tri gospodarje in še več. Neodvisen je vsak, ker si imenje razdelé med-se. Jeden dobode pol ali tri četrti premoženja, a drugi tudi toliko. Peter prejme na videz lepši del, zato je Pavel jezen na-nj. — Rodbina se skoro pomnoži, treba bi bilo več žeti, al odkod? Delajo se nehoteč dolgovi, za njimi prihajajo tožbe in pravde in navadno ne izostajajo rekurzi. Še se pravdajo, dokler ne odpeljejo poslednje kravice. To je pravdna vojska, prava národna pošast. Eden drugemu nagaja z besedo in dejanjem in tako nastaja vsakdanji prepir in kletvina. Tù ni mesta molitvi, a kjer molitve ne gojé, ni blagoslova božjega. — V šoli učimo otroke, da svoje stariše, rojake in bližnjike ljubijo in spoštujejo, domá jih učé iste prezirati, ker se s tem ali onim prepirajo morebiti zaradi jedne kuhalnice, katere ne mogó razdeliti med seboj. Mi jih učimo moliti, roditelji pa naš nauk izpodkopavajo s kletvijo. Dete navadno postane, kakoršni so stariši, in rado jih posnemlje. Kako tedaj hoče obroditi učiteljeva beseda sad v otrocih, ker takih ne čujejo nikdar domá, ampak namestu njih le prepir in očitanje slabosti? Bog je postavil stariše na prvo mesto, da skrbé za dobro bodočnost svojih otrok, to je, da jih v krščanski veri in v strahu božjem odgojajo, a sè svojim življenjem sejejo seme nesloge in sovraštva v nedolžna srca svojih otrok, in tako že v cvetji moré sad, kateri bi imel obroditi njim na radost in Bogu na slavo.

Pomisliti je tù delo šole, če ima tudi najizvrstnejšega učitelja! (Kon. prih.)

Kakošna naj so národna gledališča?

Na gledišćnem odru kazati dogodbe iz vsakdanjega življenja ni nova reč; že pri Grkih in Rimljanih je gledišče slovelo posebno zato, ker se je po njem izobraževal ljud, ki ni imel prilike do tega drugje in po drugih pripomočkih. Od todi grško imé théatron, latinsko theatrum, nemško Schauspielhaus, slovensko gledališče ali gledišče, tudi kazališče, kjer se ima gledati ali kazati kaj tacega, kar drugi lahko beró. Dandanes je gledišče pač že zeló prevstrojeno, al vendar ne bi smelo izgubiti svojega prvotnega namena. Te misli nismo samo mi, ampak mora biti vsak, komur je mar narodova izomika. V dokaz navedemo le nekaj, kar piše v tej zadevi „Agr. Presse“ o Zagrebškem národnem gledišči.

„Naše narodno gledišče — piše imenovani list — je dosihmal napredovalo narobe, ker se je razvilo

od unanje na notranjo stran, ne pa od notranje na unanjo. To hoče reči: da so pač igralci napredovali, a ne občinstvo, katerega predstave ne mikajo. Zato se tudi narodni oder ni prikupil ljudstvu (vélikemu občinstvu). Naše narodno gledišče morebiti vstreza zmernim zahtevam nekaterih više omikanih, a národu ne more podati nič ali le čisto malo, ker mu manjka tega, kar se mora ljudstvu v prvi vrsti kazati, namreč iger iz domačega življenja, ki so mu razumljive in podučne, in ne presegajo njegovega obzora. Vsak narod, francoski, angleški, španjski, laški, nemški itd. gojí ljudske glediščne igre, kar se najbolj dá, le pri nas gledajo nekateri take igre zaničljivo po strani, le pri nas zaničujejo take národne ljudske igre neki na štorkljah prevzetno šetajoči „estetiki" na ljubo. Imamo národno gledišče, al prav velik del národa se ne briga celó nič za-nj. Kje je vzrok temu? Zakaj ne zahaja pri nas res ljudstvo, kakor drugje, v gledišče, zakaj nima želje do njega? Ker se v njem ne gojé domače, narodne igre. Delavci, mali obrtniki, celó bolj izobraženi ljudjé iščejo, če po delu ali v nedeljo gredó v gledišče, v njem kaj tacega, kar se jim bolj prilega, se giblje v razmerah, njim znanih. Kaj pa podajamo mi tem ljudem, če pridejo v gledišče? Kako žalostno igro, ki ni naše gore list, ali kako nravno ali bolje rečeno: nenravno, pohujšljivo francosko ali nemško igro. Se ima li s tem doseči viši cilj národnega gledišča? Pač je naloga glediščnega odra ta, da se okus zboljša, jezik čisti, da se vztreza zahtevam izobraženejšega ljudstva, ali pa se mora, ali se sme zarad tega čisto opuščati národna (ljudska) igra? Dobro izdelana taka igra je za glavo in srce ljudstva, gotovo tudi ni pisatelju sramotna."

Tako piše „Agramer Presse" o národnem gledišči v Zagrebu.

Ali ne veljá vse to popolnem tudi našemu gledišču? Vedno in vedno le se podajajo našemu občinstvu tuji izdelki; se vé da „komod" je, vzeti kako nemško igro, pa prestaviti jo v slovenski jezik. Morda pri tem „napredujejo" igralci, a ljudstvo se odganja; tega žive priče so prazne hiše. Zadnji čas je tedaj, da se tudi pri nas nastopi druga pot, kajti, kakor se zdaj kaže, žalibog ima narod od našega slovenskega gledišča malo več, ko nič. Zakaj se mu pravi „slovensko gledišče", če v njem ni nič slovenskega, nič domačega, ampak le tuji izdelki, to je, igre za narod nemški ali francoski pisane, katerih naše ljudstvo še ne razume ne?

Skrajni čas bi tedaj bil, da bi se našli pri nas rodoljubi, ki imajo moč pisave, da bi zastavili peró svoje za pisanje bodi-si šalo-, bodi-si žaloiger, katerim predmet je domače, narodno-slovansko polje. Ne ostanimo zmirom le tujcev šalobarde!

Političnе stvari.

O državnem gospodarstvu.

V zbornici poslancev se je 13. dne t. m. obravnaval glavni računski sklep za l. 1875. Pri tem so švigale ostre besede po ministerstvu. Med drugimi je poslanec pl. Zallinger tako-le govoril:

„Računski sklep za leto 1875. — je rekel — je po obliki in zadržaji popolnoma podoben svojim prednikom; iste napake in pomanjkljivosti ima; on ne kaže popolnem in jasno, kako se je gospodarilo z državnim premoženjem, tù pa tam človeka celó slepí. S tem računskim sklepom je dopolnjena trójica: državni proračun, poznejši kredit in presežki ne dovoljenega kredita, v podobi računskih sklepov — res! umetno harmonični zvok „harmonične celote" (pri teh besedah kaže na ministerske sedeže), katero mi je danes dano videti pred sabo skoro vso. Najprej zbornici predloží ministerstvo proračun, pozneje zahteva več, — kar se mu pa ne dovoli, to si vzame samo, in stavi v računski sklep, katerega zbornici podá — čez dve leti! Dve leti je dolgo za Avstrijsko ministerstvo. Koliko se v tem času lahko zgodí! Ena tolažba pa vendar ministerstvu ostane pri vsem tem, namreč ta, da če pade ministerstvo, padlo ne bo na trdo, ampak na prav mehko, zato je že priskrbljeno.

V računskem sklepu za l. 1874. se je razen drugih presežkov v izdajkih tudi še pokazalo, da so prodali celó nepremakljivo državno premoženje, pa pozabili prositi privoljenja v to. Sklep računa za l. 1875. pa kaže, da se je potrosilo za 7 milijonov in 910.508 gold. 85.5 kr. več, nego je stalo v proračunu. Tedaj vkljub vednim pritožbam se vede vlada tej zbornici nasproti zmiraj enako, tako, da pravica najvišega nadzorstva nad gospodarstvom z državnim premoženjem postane le domišljija. Ta zbornica in proračunski odsek se ukvarjata po cele tedne s proračunom in pretresata primeroma majhne svote — vlada pa zmirom in zmirom preskaka ta proračun meni nič tebi nič in odgovarja na pritožbe s tem, da drugo leto natančno tako ravná, kakor prej.

Kako dolgo, gospoda moja, boste še trpeli to ravnanje vlade, ki se nikakor ne vjema z ustavnimi pravili, kako dolgo boste trpeli ta nered, to zmešnjavo o državnem gospoparstvu, kolikokrat se bo ta žalostna komedija še ponavljala tu, kako dolgo boste govorili še lepe besede, pa ne imeli nobenega poroštva, da se spolnijo?!

Proračunski odsek nima druzega poguma, kakor to, da malo obžaluje tako postopanje vladno, potem pa predlaga, naj se vlada odveže vse odgovornosti. Vlada bo, stopivši iz te hiše otresla prah neljubih resolucij od svojih čevljev in ta se bo k večemu prijel le kakega ukaza na nižjo stran. Bo že le zopet kak ukaz, kakoršen — to je že cesar Franc rekel — ima veljavo le za tri dni. Morda bodo uradnike niže vrste obešali — hočem reči: potegnili v disciplinarno preiskavo, više od deželnega predsednika počenši pa pustili pri miru in ti bodo slej ko prej hodili priljubljeno staro pot presežkov proračuna, ki nam bodo potem še le čez dve leti očitni.

Ta slavna zbornica graja s pestjó v žepu ravnanje vlade, pa jej dá vsako leto odvezo! Čas je, da se to v lice vladi konstatira. Če boste tako počenjali, boste morali vsako leto na novo požirati grenke kosove strašanskih presežkov. Naj bi večina te zbornice vendar enkrat stopila na noge in skrbela na ta način za bolje. Razni ministri so pokazali, da se za grajo po resolucijah ne brigajo: naj se govorí ž njimi tako, da razumejo, kar se reče. Vsaj so postave, ki vežejo uradnika povrniti škodo, katero naredí državnemu premoženju, in če sem prav podučen, se pri uradnikih niže vrste to tudi godí. Morda bodo ministri te besede bolje umeli, kakor resolucije. Plača ministrov s prikladami je zadostna zaloga za povračevanje neopravičenih presežkov.

Dokler zbornica ne sklene, odrekati ministrom odvezo za nedovoljne presežke, ne bo bolje. Dosedanje postopanje budgetnega odseka in pa večine zborove ne meri na to, da bi prisililo vlado, o tako žalostnem denarnem stanji države naše varčno gospodariti, temveč ona se ozira vedno le potem, kako bi dobila novih dohodkov. Pri tem tudi ni prav nič zbirčna, ker celó davek naklada na svečavo in najpotrebnejši živež, zanašaje se na one svoje gospóde, ki menijo, da zastopajo

ljudstvo s tem, da vedno za vlado glasujejo. Zadnjič je gospod minister brez portefeuilla poslanca te strani prepustil poslancu one strani v preiskavo. Danes si dovoljujem jaz Vam na oni strani, skoro vso ministersko klop odstopiti v službeno obravnavo, ker Vas vabim, da za predloženi računski sklep od l. 1875. ne daste ministerstvu odveze."

Mnogovrstne novice.

* *O telefonu* se dandanes čedalje več govorí in po časnikih piše. Treba je tedaj omikanemu človeku, da vé, kaj da je telefon. Zato naj „Novice" svojim bralcem to iznajdbo novejših časov nekoliko razjasnijo. Beseda telefon (telephon) je grška beseda, na pol, to je, v prvi svoji besedi podobna telegrafu. Grška beseda tele pomeni v našem jeziku daleč tje ali v daljo, zato je telegraf po naše daljnopis. Ker grška beseda phon (fon) pa je naša beseda glas, zato smemo telefon slovenski imenovati daljnoglasnik. Telefon je stroj (mašina), podoben telegrafu, ker glas, ki se v trobilo govorí ali poje, se tudi po dratu, kakor pri telegrafu, v daljavo pelje. On je nekako trobilo (Sprachrohr), s katerim se more prenašati glas s tisto hitrico, kakor telegraf piše znamenja črk in številk. Če tedaj govoriš ali pješ, se ta tvoj govor, to tvoje pevanje sliši v veliki daljavi, in tako dobro, da se celó ugane, kdo je govoril, če je glas prišel od kakega znanca. Če telefon pripravijo na večo popolnost, čemu se nadjajo, bode služil namesti telegrafa. Potem, na priliko, bi človek le šel v telegrafno pisarno, pa bi se iz Ljubljane razgovarjal z osebo, katera je v Zagrebu, v Gradcu, na Dunaji ali še dalje. Pevko, ki bi pela v Milani, čuli bi v Ljubljani, ali pevca Ljubljanskega slišali bi v Trstu, Celji, Pragi itd. Velike važnosti je tedaj ta znajdba, katero sta iznašla prirodoslovca Reiss in Graham-Belu, pa se ve da še marsikaj skušinj potrebuje, da bode daljnoglasnik to, kar je dandanes daljnopisnik ali telegraf. V Zagrebu so telefoni na prodaj, kakor „Pučke novine" pišejo. V Ljubljani so ga ne davno skušali z lepim vspehom v realki, nedavno pa tudi v Mariboru, kjer so po telefonu govorili v Gradec in Celovec, in so prijatelji tù in tam natanko razločili glas, kdo je govoril tù, kdo tam.

Naši dopisi.

V Gorici 16. dec. — Vrnil sem se ta hip od jako svečanega pogreba: spremili smo moža ne le pri nas, temveč tudi na Kranjskem dobro znanega. Umrl je po dolgi bolezni 14. t. m. ob $9^1/_2$ uri zvečer prečastiti mons. Jan. Nep. Globočnik, knezo-nadškofov kaplan in nadškofijsko-ordinariatni tajnik, papežev tajni kaplan, vitez Franc Jožefovega reda, nekdanji katehet v Kranji in ustanovitelj ondašnjega gimnazija itd. Pogreba (ob 2. u. pp.:) se je udeležila vsa svetna in redovna mestna duhovščina in dolga dolga vrsta gospôde raznih stanov, med katero so se odlikovali deželni glavar vitez dr. Pajer, dvorni svetovavec bar. Rechbach, neki gospodje od grot Chambordovega dvora i. dr. Šli so dalje za pogrebom 3 zavodi: centralno (bogoslovsko) semenišče, Andrejišče (kateremu je rajnki vse premoženje zapustil) in deklice-vzrejanke šolskih sester. Velikansko to spremstvo se je vilo po Travnikn med gosto množico gledajočega občinstva. Njih ekscelencija so čakali sprevoda v cerkvi sv. Ignacija. Na pokopališči počiva rajnki pri dveh svojih stričnikih, (katerih eden je bil vojak-bogoslovec). — Mons. Globočnik je bil z mnogimi lepimi zmožnostmi in lastnostmi obdarjen, znanstveno in estêtično omikan, aristokratično uglajenega in prijaznega obnašanja, in se je znal raznoterim — duhovskim in neduhovskim — krogom prikupiti. Njih ekscelenciji prečastitim knezu, ki so mu bili birmski boter in naj boljši oče, bil je po vse vdan. Njegova veljava in upliv njegov v marsikaterem oziru sta včasih daleč ségala. Nasprotnikov se mu ni manjkalo. Sad literarne njegove delavnosti je sosebno dvoje bukev: — slovenskih o mučencih Oglejskih Kancijanu i. dr. in pred 5 meseci izdanih ital. „Le sette basiliche di Roma." — Rojen je bil rajnki v Cerkljah na Gorenskem 10. aprila 1824; mašnik je bil 30 let. V Gorico je prišel l. 1864. — Srečkanje pri šolskih sestrah de N. D. v poslednjem dopisu omenjeno ni še bilo, ker se je premalo sreček oddalo. — Pogreb 8. t. m. umorjenega Ant. Podgrivca (19letnega mladeniča) je bil 10. t. m. sijajen; zaprli so nekega Mirenca, na katerega leti sum, da je Podgrivca zabodel. Peljali so ga na pokopališče k truplu, al on vse tají. — Da je Plevna padla, to je tudi naše Slovence elektriziralo. Čudno je, kako naše priproste ljudi na kmetih rusko-turška vojska zanima, v tem ko se na pr. uno leto za prusko-francosko še zmenili niso. Da! „kri ni voda" — so „Novice" že večkrat rekle. — S telefonom se tudi pri nas delajo poskušnje; vse gre dobro. Kako lepo bo to! Namesti grdega rokopisa, bodem Vam pošiljal vprihodnje poročila po telefonu.

Iz Brega 13. dec. — Radostnim srcem beremo v velecenjenih „Novicah" o sijajnih djanjih junaških boriteljev za rešitev jugoslavjanskih bratov iz sramotne sužnosti. Zlokobna Kars in Plevna sta padla! Da, padla sta, da pričata o hrabrosti Ruskih vojakov, kateri napredujejo ne z zvijačnostjo in podmitanjem, kakor je v vojskah prenavadno, ampak junaško in pošteno. Slava jim! — Kakor Slovenci povsod imajo ljudí, katerim je narodna ravnopravnost trn v peti, tako tudi pri nas ni brez tacih vragov, kateri bodi-si domači ali tuji stiskajo in pritiskajo v Slovenca, da je joj! Vendar osoda je nekoliko razpršila to mameluško gnjezdo. Takim laživitezom raste greben najbolj pri neslogi, zavoljo tega je dobra misel nekaterih rodoljubov, da hočejo osnovati družbo na trdnejši podlagi od bivše čitalnice v prospeh narodne zavesti. V Boljuncu, kjer ni šole ne duhovna, ima raz-predsednik bivše čitalnice prosto polje za narodno gibanje. Hic Rhodus, hic salta! — Zime in mraza ni dozdaj še pri nas; ako je tudi na bojišči tako, pač sam Bog pomaga Rusom, Črnogorcem in Rumunom pobijati Turka.

Iz Senožeč 16. dec. J. M. (*Občinske volitve; delitev borštev in pašnikov; silni davki.*) Dragi Tržani! volitve so pred durmi, pripravite se, da si izberete može narodne, posebno pa v gospodarskem oziru previdne, da bodo skrbeli za blagostanje in napredek v kmetijstvu, pa tudi ne prezirali občne omike. Ne dajte se s par kozarci vina ali piva na limanice vjeti, kakor se žalibog pri volitvah večkrat zgodi. Bodite pazni, gledite na moštvo, a ne na drugo. Tužno mora gledati, kdor ima srce domoljubja, naše pred par leti dobro obraščene boršte, in zdaj skoro vničene. Kje bode stelja, kje drva? Ravno zdaj se v našem trgu na to dela, da bi se razdelili boršti in pašniki. Polovica upravičencev sili v to, da bi se posekali in še bolj vničili; druga polovica pa vidi sedaj slabo varstvo borštov in si misli, da bi si vsaj to prihranili, kar dobimo. Tako smo sedaj vsi zadovoljni, da se razdelijo gozdi. Če boljšega varstva za boršte ne dobimo, bilo bi najbolje, da bi nam c. k. deželna vlada dovolila boršte na drobno razdeliti, ker ne vemo, ali pridemo z novim odborom na boljše gospodarstvo. — Slabe letine nas hudo tarejo; ubogi

kmetič pridela za dva do tri mesece, da se preživi, kaj pa potem? Zaslužki so nam od časa železnice vsi odvzeti, bremena davkov pa zmirom veča; vse to tira kmetijstvo v pogubo. Notranjci! stopite na noge in naredite skupno prošnjo za znižanje davkov do Njih Veličanstva presvitlega cesarja, da zvedó, kako se godí vedno zvestim Notranjcem.

Doljni Zemon na Notranjskem 16. dec. — Tudi Notranjska ni zasotala slaviti zmago Rusko nad Plevno. Posebno Bistrica se je odlikovala. Ves narod je nepopisljivo vesel! Slava Rusom!! — Prav lepo Vas prosim, da bi blagovolili mi naznaniti ali poslati, ako je še koji zemljevid, kakor so ga bile „Novice" izdale dne 19. aprila leta 1871. Srčno bi ga želel. Zeló bi mi vstregli, ako bi mi to naznanili. *) J. P. Šk.

Iz Dolenjskega 14. dec. — Iz okraja Litijskega (fare Šentviške) so že več let, dokler so bili prečast. gosp. Kulavic predsednik krajnega šolskega sveta v Šentvidu, hodili otroci s privoljenjem onega šolskega sveta na Sela v šolo, kjer jih je podučeval gospod farni administrator. Al zdaj je dal okrajni glavar vitez Vesteneck ukaz: da na Sela ne sme nihče v šolo hoditi iz Šentviške fare, ampak v Podgaber in Šentvid. In tako morajo otroci namesto pol ure po 2 uri daleč v šolo hoditi. V Gabru se otroci ne učijo kršanskega nauka (uči nek organist) in zato raje v Gaber kot na Sela! — Ker je ta ukaz potrl vse stariše, katerim se smilijo reveži otroci, da morajo celó pozimi vsak dan tako dolgo pot hoditi, prosimo sl. vredništvo pojasnila: ali je Vestenckov ukaz postaven ali ne?

Odgovor vredništva. — Okrajnega glavarja ukaz se mora smatrati na dvojno stran: formalno in meritorično. Formalno morajo vsi ukazi šolski izvirati od c. k. okrajnega šolskega sveta, kateremu je c. kr. okrajni glavar le predsednik, ki izpeljuje sklepe onega šolskega sveta. Vprašanje je tedaj: ali je gosp. Vesteneckov ukaz sklep c. kr. okrajnega šolskega sveta? — Kar pa se tiče meritoričnega ozira, veleva §. 9. deželne postave o obiskovanji javnih ljudskih šol od leta 1873. to-le: „Vsaka javna šola ima svoj šolski kraj, h kateremu spadajo všolane vasi, deli od vasi ali hiše. Za meje šolskih krajev naj se jemljejo občinski oziroma podobčinski kraji, ako ne kaže, šolskega obiskovanja zlajšati s tem, da se všolajo posamezni občinski deli v šolo sosednje občine. — Ta §. dopušča človekoljubnemu okrajnemu šolskemu svetu, da privoli v postavno izrečeno zlajšanje šolskega obiskovanja.

Novomesto 15. dec. (*Vabilo.*) 23. dne t. m. ob 4. uri popoludne ima naša narodna čitalnica občni zbor, h kateremu vljudno vabi vse častite gg. ude

odbor.

Iz Št. Urhske gore 14. dec. — Predvčeranjim sem stopil čez naše goré v Kokriško dolino, pogledat svoj rastlinski vrt in ob enem še obiskat ondi svojega duhovnega tovarša. Kako se zavzamem zagledavši na solnčnatih brežinah mnogo slepic ali kuric (Helleborus niger) in pa vresja (Erica carnea) v najlepšem cvetji. Po našem pogorji pa se razcvetajo rigelci (Bellis perennis), pomladni jegelčki (Primula acaulis), jagode (Fragaria vesca), pomladni petoprstnik (Potentilla verna), žanjevec (Polygala Chamaebuxus), violice (Viola Riviniana), pomladni svišč (Gentiana verna); po njivah pa: Sherardia arvensis, Veronica agrestris, Viola arvensis, Stellaria intermedia, Euphorbia Peplus in tudi še druge. Videti vse to bi človek menil, da se pomlad nam bliža. Prav radoveden sem, bo se li spolnilo prerokovanje naših gorjancev, ki so mi na sv. Lenarta dan rekli: „naj si zapomnim, da kolikor je ta dan snega na višinah, toliko ga bo o Božiči v nižinah." Ker pa ta dan ni bilo čisto nič snega na višinah, tedaj ga letos ne bo o Božiči v nižinah. Rad bi bil to prerokovanje že prej priobčil, pa mislil sem, bolje je, da o tem molčim, zakaj če jaz na preroški stol se vsedši od vremena kaj pišem, če sem, na primer, po prirodnih prikaznih napovedoval konec zime in bližnjo pomlad, je potem gotovo še zima pritisnila ter me je vreme na laž postavilo. Jaz imam povsod le smolo: je že zlomek.

Robič.

Iz Borovnice 16. dec. J. B. — Dolgo že ni bilo brati v „Novicah" ničesa iz našega kraja; danes pa naj zvedó Vaši bralci žalostno vest, ki nam je uni teden došla, če tudi morebiti kateremu na veselje iz kakoršnih koli vzrokov, in ta je, da nas mora vsestransko postrežljivi in za narodne stvari vneti gosp. Avgust Zabred, uradnik na tukajšnji železnični postaji, zapustiti in v Trst se preseliti. Služil je omenjeni gospod 4 leta v največe zadovoljstvo tukajšnjemu občinstvu; bil je pripravljen vsak čas in vsakemu kolikor mogoče postreči, bodi-si oziroma službe njegove, ali pa z drugimi dobrimi sveti. — Storil je omenjeni gospod pri nas v tem času neizrečeno veliko in žrtvoval za napredek; z velikim trudom vstanovil nam je bralno društvo vkljub mnogim mnogim zaprekam, ki so mu jih stavili za narodno stvar zaspani in taki še celó iz odličnih stanov; a on jim je iz srca odpustil, rekoč, da pride čas spoznanja. Hudo bi po tej zgubi žalovali, ako bi nas ne tolažilo to, da seme, katero je sejal, krepko raste, se lepo razcveta in je že tudi mnogo sadú obrodilo; tolaži nas pa tudi to, da dobil bo tudi v Trstu si zvestih prijateljev, „saj Slovan povsod brate ima". Imel bo tudi tam priliko spodbujati k napredku; želimo mu za to dober vspeh in veliko srečo v vseh obzirih, ter še enkrat ponavljamo, da si je v hvaležnih naših srcih stavil nevenljiv spominek.

Iz Ljubljane. — Pad Plevne je tudi naš narod sprejel z velikim veseljem, čeravno mesto ni bilo razsvitljeno, kakor tudi Praga ni bila, kjer je policija transparente odtrgala. Narodnjaci naši pa so z navdušenimi govori pri banketu v čitalnični restavraciji slavili zmago Rusko pri Plevni, ki nam je porok, da se bliža dan osvobodenja slovanskih narodov iz Turškega jarma.

— Bivši c. k. deželni predsednik vitez Widman, imenovan za ces. namestnika v gornji Avstriji, je včeraj zapustil Ljubljano podavši se čez Dunaj v Linc. Dunajska „Presse", katera menda vé, kaj se včasi za vladnimi kulisami godí, pravi, da to povišanje g. Widmana je darilo ministerstva za zaslugo, da pod njim je pri zadnjih volitvah ustavoverna stranka deželnemu zboru pridobila večino. Mi nimamo nikakega vzroka dvomiti nad tem poročilom. — Kdo mu bo naslednik, se še nič ne vé; začasno ga namestuje dr. vit. Schöppel, starosta c. kr. vladnih svétnikov. Pa je tudi vse jedno, kdo da pride, dokler sedanja sistema veljá, po kateri takraj Litave zvonec nosi Nemec, unkraj pa Magjar.

— Grof Thurn, lastnik Radoljške grajščine in državni poslanec, je v 60. letu svoje starosti po dolgi bolezni na Dunaji 12. dne t. m. umrl, od kodar so ga 15. dne t. m. po železnici v Ljubljano in odtod v Radoljico prepeljali. Ranjki, bivši c. k. uradnik, je bil mnogo let poslanec v deželnem zboru Kranjskem, izvoljen po velikih posestnikih, katerim je ostal zmirom zvest, vendar pa miren tovariš. Naj v miru počiva!

— (*Deželni odbor*) je v seji 15. dne t. m. pritrdil predlogu krajnega in okrajnega šolskega sveta, da se

*) Ga ni več, da bi Vam mogli postreči. Vred.

Ignacij Vencajz v učiteljski službi na ljudski šoli pri sv. Križu pri Podpeči definitivno potrdi.

— (*Kranjskim kmetovalcem, kateri želijo semena Ruskega lanú*), naznanja podpisani odbor, da bode družba kmetijska s podporo, ki jo je od sl. ministerstva kmetijstva prejela, zopet tega lanú, ki je veliko veliko lepši, kakor naš domači in vsak drug lan, nakupila in ga po nižji ceni prodajala, kakor je sicer v štacunah naprodaj. Da pa odbor vé, koliko naj naroči tega semena, naj se naši kmetovalci, ki ga želijo, kmalu in zadnji čas do 17. dne prihodnjega meseca prosenca (sv. Antona) z besedo ali po pismu oglasijo v pisarnici družbe kmetijske v Salendrovih ulicah (nad bregom) in povedó, koliko ga želijo dobiti.

Glavni odbor družbe kmetijske Kranjske.

— (*Odbor čitalničin* je v svoji seji sklenil, da občni zbor čitalničin bode po večletni navadi na sv. Štefana dan, — da, kakor prejšnja leta, bodo letos 4 plesalne vaje in 2 velika plesa pustni čas, in da se nadzoruje nad tem, da, kdor ni ud čitalničin, se ne udeležuje njenih veselic.

— (*Sokol-večer*) 22. dne t. m. v restavraciji čitalnični se bode odlikoval po zanimivem programu ter bode združen z loterijo, katere čisti dohodek je namenjen za piramido „Sokola“ na pokopališči.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Delegaciji ste delo dovršili, obé edinih misli o tem, da se skupni budget začasno podaljša za 3 mesece novega leta. Sklep ta je tudi že od cesarja potrjen. — O priliki delegacijskih obravnav je tú in tam grof Andrassy razkladal namene vnanje politike svoje, a besede njegove bile so še zmirom — orakel brez jasnosti.

— Važnih 5 toček, ki so obstojni del nove pogodbe z Ogersko, ni še nobena do konca rešena, — in tako zdaj, ko gredó državni poslanci domú na božične praznike, bode nastopilo novo leto — brez nove pogodbe.

— Iz zbornice poslancev imamo še omeniti dvoje: poslanca dr. Kusy in dr. Vošnjak z mnogimi drugimi sta stavila predlog: naj se izvoli odbor 12 odbornikov, ki preiskuje, kako se sedanje vladno postopanje, po katerem se zabranujejo shodi ljudstva (tabori) in brez konca in kraja zasegajo časniki, sklada s §§. 12. in 13. temeljne državne postave od 21. dec. 1867. leta, ki državljanom zagotovljata pravico v shodih se zbirati in društva snovati, pa tudi s pismi in tiskom svobodno izrekati svoje mnenje; ta odbor naj potem poroča zbornici in potrebne predloge stavi. — Drugo je interpelacija viteza Wörza in družnikov: kako je to, da c. k. ministerstvo pravosodja še do danes ni odgovorilo na interpelacijo o knjigi „Lasser, genannt Auersperg“, ki obdolžuje ministerstvo dejanj, ki spadajo pod §. 137. kazenske postave?

Iz Budapešta. — Kar je Magjarska vlada sejala, je v nedeljo žela! **Divja drhal je dirjala po mestu, razsajala strašansko, okna pobijala ministru Tiszi, psovala ministre cesarjeve, kričala po orožji, da gre v boj nad Rusa in začne punt proti Avstriji!** To je na kratko popis prekucij, ki so bile v nedeljo v Budapeštu, katere ne bodo samo na Dunaji, ampak po vsi Evropi močán vtisek naredile. Združila se je namreč velika drhal pod vodstvom Magjarskih študentov, ki je zahtevala, da gré jih 1000 k ministru Tiszi in zahteva pomoči za Turke. Al policija s 12 pandurji je vkrotila kričače v dokaz, kakošni junaci so Magjarske softe, nahujskani po mnozih državnih poslancih, med katerimi je glasoviti Helfy izpustil drzno besedo: „kralj nima nič zapovedovati, ampak le dovoljevati!“ — Tak je konec Tiszove in njegovih družnikov politike! Nobeden ga ne obžaluje, vsak poštenjak pa zaničevati in sovražiti mora. Se bodo pač zdaj očí odprle vsem onim, ki delajo veliko politiko v Avstriji?!

Iz Rusko-Turškega bojišča. — Po propadu Plevne, kjer so Rusi zajeli okoli 40.000 mož in 20.000 ranjenih in bolnih ter 17 paš, je najvažnejša novica ta, da je Srbija 15. dne t. m. zopet napovedala vojsko. V Belgradu je po tej napovedbi vse vriskalo, Srbske čete so prestopile že meje in knez se je tudi podal že k vojni. Na Kreti so oklicali neodvisnost in Grška se na vso moč pripravlja za vojsko. — V tej zadregi se je Turčija zopet obrnila do prijateljice Angleške, naj bi ona posredovala zarad mirú, češ, da je Turčija že sita prelivanja krví. Al o miru ni mogoče govoriti, dokler Turčija noče nič odnehati od svojih tirjatev. To je sklepati tudi iz besedi Ruskega cara, ki se je podal nazaj v Petrograd, a obljubil, da se vrne k svojim vojakom brž ko bo čas, da bo priča dejanj njihove hrabrosti. — Na bojišči so Rusi 15. dne t. m. vzeli Eleno, Setarico in Debrovo ter podili Turke do Achmedlija. Tudi v Šipki soteski je bilo 15. in 16. hudo streljanje; Turki so zgubili veliko ljudí.

Vabilo na naročbo „Novic“

za leto 1878.

Leto gre h koncu in čas novih naročil na časnike je blizo.

Z letom 1878. nastopijo „Novice“ svoj 36. tečaj. Dobro znanim po vsem Slovenskem, pa tudi zunaj mej Slovenije ni jim treba na dolgo in široko razkladati svojega programa; zato rečejo le to, da, kar so bile 35 let, ostanejo nepremakljivo tudi v prihodnje: neutrudljive delavke za vsestranski blagor in pravo omiko našega naroda pa neustrašjive boriteljice za národne pravice njegove na stališči državopravnem. Trojne svetinje staroslovenskega gêsla tudi v prihodnje ne bodo zatajevale, kakor tudi popolne neodvisnosti svoje nikomur prodale, naj pridejo časi kakoršni koli.

V to ime vabimo rodoljube na naročbo našega lista in ob enem z iskreno zahvalo za podporo dozdanjo prosimo vljudne pomoči tudi v prihodnje naše častite prijatelje dopisovalce.

Naročnina „Novicam“ ostane kakor je bila dozdaj:

v tiskarnici prejemane za celo leto 4 gold.
„ „ za pol leta 2 „
„ „ za četrt leta 1 „
po pošti pošiljane za celo leto 4 gold. 60 kr.
„ „ „ za pol leta 2 „ 40 kr.
„ „ „ za četrt leta 1 „ 30 kr.

Za pošiljanje na dom v Ljubljani za celo leto se plača 40 krajc. Naročnina se pošilja Blaznikovi tiskarnici v Ljubljano in to najceneje po poštnih nakaznicah (Postanweisungen), ki se dobijo pri vsaki pošti in veljajo le 5 krajc.

Častite naročnike prosimo, naj hitijo z naročilom da brž prvi list v redu dobijo. **Vredništvo.**

Odgovorni vrednik: **Alojzi Majer.** — Tisk in založba: **Jožef Blaznikovih dedičev** v Ljubljani.